

kladnými kompozičnými princípmi sú: radenie a opakovanie motívov, vrstvenie prvkov; anti-téza — ako kontrast v textúre, mierkach, hmotnosti, ako napätie medzi vzdialenými prvkami aj ako prenikanie telies a objemov; viacnásobný vzťah, využívajúci možnosti variácie a kombinácie spomenutých princíпов.⁵² Tieto princípy sa uplatňujú vo vzťahoch celkov aj ich častí. Vo výrazovej stránke revolučnej architektúry dominuje neosobnosť, zodpovedajúca všeobecným formuláciám ideí (aj spomínanej nestrannosti, bezzájmovosti), ktorá predstavuje široké

pole možností pre významový posun smerom od „služby všetkým“ až po odlúčenie.

Architektonická tvorba po Revolúcii ostala trvale poznamenaná rozkladom starého skladobného systému, ktorý sa odohral v architektonických návrhoch osemdesiatych až deväťdesiatych rokov. Po celé 19. storočie za šatom rôznych pseudoslohov pretrvávajú nové architektonicko-priestorové myslenie.⁵³ V tomto kontexte možno francúzsku revolučnú architektúru chápať ako anticipáciu, ktorá pretrvávajú v podvedomí moderného slohu.

Poznámky

- ¹ Pojem „revolučná architektúra“ uvádza v súvislosti s novým hodnotením francúzskej architektonickej tvorby konca 18. storočia KAUFMANN, E.: *Architektonische Entwürfe aus der Zeit der französischen Revolution*. Zeitschrift für bildende Kunst 1929/30, s. 38–46. Touto problematikou sa autor zaoberal aj v ďalších svojich prácach: *Von Ledoux bis Le Corbusier*. Wien 1933; *Three Revolutionary Architects — Boullée, Ledoux, Lequeu*. Philadelphia 1952; *Architecture in the Age of Reason*. Cambridge, Mass. 1955. Z ďalších autorov, ktorí sa venovali tejto téme spomeňme aspoň mená: Helen Rosenau, J. M. Pérouse de Montclos, Wolfgang Herrmann, Karl Lankheit, Adolf Max Vogt.
- ² Autori sa zhodujú v názore E. Kaufmanna, že najpregnantnejším spôsobom vizualizovali nové idey projekty E. L. Boulléa a C. N. Ledouxa z osemdesiatych rokov 18. storočia. KAUFMANN, E.: *Architektonische Entwürfe* . . . , s. 39.
- ³ Z obdobia predchádzajúceho zrod revolučnej architektúry spomeňme Morellyho *Zákoník prírody* z roku 1755 alebo utópiu prezentovanú ako naozajstný sen — Paríž roku 2440 od L. S. Merciera z roku 1770.
- ⁴ Architektonické utópie ako pôdorysy lepšieho sveta — pozri BLOCH, E.: *Das Prinzip Hoffnung*. Berlin 1954, 1955, zv. 2.
- ⁵ Ako súčasť reakcie proti baroku. E. Kaufmann kladie na začiatok línie smerujúcej k novému ideálu Gabrielov Malý Trianon (blokový charakter, uzavretosť voči okoliu), míňnikom na tejto ceste je však aj Soufflotova Ste Geneviève — Panthéon, spájajúca tradičné (kupola) a novátorské prvky (masívne, holé nosné steny).
- ⁶ V duchu racionalizmu zameriava kriticko-analytický pohľad na overenú autoritu architektonickej teórie — Vitruvia už abbé LAUGIER vo svojom diele *Essai sur l'architecture* (1753). Ako pravzor architektúry

stavia primitívny domec z dreva, ktorý bol nevyhnutne funkčný, a teda aj racionálny. Aj moderná stavba by sa mala skladať iba zo základných (nevyhnutných) tvarov. V podobnom duchu aj Quatremère de QUINCY v hesle „chata“ pre Encyklopédiu.

⁷ V projektoch revolučnej architektúry sa kladie dôraz skôr na celok (celkový účinok diela) než na jednotlivosti a detaily. Pozri KAUFMANN, E.: *Architecture in the Age of Reason. Baroque and Post-Baroque in England, Italy, France*. New York 1968, s. 162.

⁸ KALNEIN, W. G. — LEVEY, M.: *Art and Architecture of the 18th Century in France*. Harmondsworth 1972, s. 344 a 347.

⁹ KAUFMANN, E.: *Architektonische Entwürfe* . . . , s. 40.

¹⁰ Kocka, hranol, valec, pyramída, kužeľ, aj guľa — napriek svojmu anti-tektonickému tvaru. Pozri KAUFMANN, E.: *Architecture* . . . , s. 185 — O kozmických, psychologických (sebaidentifikácia) a iných symbolických súvislostiach gule, resp. kruhu pozri CURL, J. S.: *European Cities and Society. The Influence of Political Climate on Town Design*. London 1970, s. 6.

¹¹ „Aj kastové rozdiely starej architektúry padli. Už neexistovali stavby, ktoré sú hodné umeleckého stvárnenia a také, čo si ho nezaslúžia. Baroková architektúra bola feudálne obmedzená, antibaroková je univerzálna. Bolo Ledouxovým nespĺneným snom vytvoriť mesto so všetkým, čo k nemu patrí, počínajúc kultovými stavbami, ktoré mali slúžiť novým myšlienkam ľudskosti, až po poslednú úžitkovú stavbu“. KAUFMANN, E.: *Architektonische Entwürfe* . . . , s. 44.

¹² Ako príklady postupného odklonu od tradície k zjednodušenému stereometrickému tvaru a k novému typu kompozície možno z diel E. L. Boulléa uviesť napr.: návrh na kostol La Madeleine v Paríži z rokov 1777–1781, súťažný návrh na prestavbu a dokončenie Versailles z roku 1780, návrh na budovu opery pre námestie Carrousel v Paríži z roku 1781,